

Bülent BAYRAM

Prof. Dr., Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Türkoloji Araştırma Enstitüsü, Türkistan, Kazakistan / Kırklareli Üniversitesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, Kırklareli, Türkiye (bulentbayram01@hotmail.com)
<https://orcid.org/0000-0001-7284-9597>

**AHMET YESEVİ ÜNİVERSİTESİ TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMA
ENSTİTÜSÜ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME
(GEÇMİŞ-BUGÜN-GELECEK STRATEJİSİ)***

Özet

Türkoloji araştırmaları Türk dünyasının ilk uluslararası üniversitesi olan Ahmet Yesevi Üniversitesinin kuruluş amaçları ve çalışma alanları için oldukça önemlidir. Üniversitede, 2002 yılında Türkoloji Araştırma Enstitüsünün kuruluşuna kadar farklı birimlerde Türk dili, edebiyatı, tarihi, arkeolojisi, dinler tarihi gibi farklı alanlarda çalışmalar yürütülmüştür. Enstitünün kuruluşuyla birlikte bu alanda yeni dönem başlamıştır. Zaman zaman aksaklıklarla karşılaşılsa da Türkoloji dergisinin yayın hayatına başlaması, Türkoloji kongrelerinin takvime bağlı olarak düzenlenmesi başta olmak üzere farklı akademik etkinlikler enstitünün ne denli etkin olduğunu göstermektedir. Makalede enstitünün kuruluş amaçları ve bu çerçevede yapmış olduğu çalışmalar zaman zaman eleştirel bir şekilde değerlendirilmiştir. Bugüne kadar yapılan çalışmaların genel olarak değerlendirilmesinin ardından halihazırdaki durum ortaya koyulmuştur. Türk dünyasındaki güncel gelişmelere koşut olarak Türkoloji'nin ilgi alanına giren konularda da ciddi beklentiler doğmuştur. Türk Devletleri Teşkilatına üye devletlerin imzalarıyla somutlaştırılan 2040 vizyonunun gerçekleşmesinde Türkoloji çalışmalarının önemi bir kez daha ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede enstitünün gelecek perspektifinin belirlenmesine çalışılmıştır. Daha açık bir ifadeyle Türkoloji Araştırma Enstitüsünün geçmişi, bugünü ve geleceği bu makalede genel hatlarıyla değerlendirilip tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkoloji, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Türkoloji Araştırma Enstitüsü, 2040 Türk dünyası vizyonu ve Türkoloji

* Geliş Tarihi: 30 Kasım 2022 – Kabul Tarihi: 6 Aralık 2022

Date of Arrival: 30 November 2022 – Date of Acceptance: 6 December 2022

Келген күні: 30 қараша 2022 ж. – Қабылданған күні: 6 желтоқсан 2022 ж.

Поступило в редакцию: 30 ноябрь 2022 г. – Принято в номер: 6 декабрь 2022 г.

Bülent BAYRAM

Prof. Dr., Hoca Ahmet Yesevi International Turkish-Kazakh University, Turkology
Research Institute, Turkistan, Kazakhstan /Kırklareli University, Department of
Contemporary Turkish Dialects and Literatures Kırklareli, Turkey
(bulentbayram01@hotmail.com) <https://orcid.org/0000-0001-7284-9597>

A REVIEW OF AKHMET YASAWI UNIVERSITY TURKOLOGY RESEARCH INSTITUTE (PAST-PRESENT-FUTURE STRATEGY)

Abstract

Turkology research is very important for the establishment purposes and fields of study of Akhmet Yasawi University, the first international university of the Turkic world. Until the establishment of the Turkology Research Institute in 2002, studies were carried out in different fields such as Turkish language, literature, history, archaeology and history of religions in different units. With the establishment of the Institute, a new era has begun in this field. Although there are occasional setbacks, different academic activities, especially the start of the publication life of the journal Turkology and the organization of Turkology congresses depending on the calendar, are an indication of the quantitative effectiveness of the institute. In this article, the founding objectives of the institute and the studies it has done within this framework are critically evaluated from time to time. After a general evaluation of the studies carried out to date, the current situation has been revealed. In parallel with the current developments in the Turkic world, serious expectations have arisen in the fields of interest of Turkology. The importance of Turkology studies in the realization of the 2040 vision, which was embodied by the signatures of the member states of the Organization of Turkic States, has once again emerged. In this context, the future perspective of the institute was tried to be determined. To put it more clearly, the past, situation and future of the Turkology Research Institute are evaluated and discussed in general terms in this article.

Keywords: Turkology, Akhmet Yasawi University, Turkology Research Institute, 2040 Turkic world vision and Turkology

Giriş

Köklü bir geçmişe sahip olan Türk boyları modern dünyada çok geniş bir coğrafyaya yayılmış bir şekilde siyasi bakımdan farklı statülere sahip olarak yaşamaktadırlar. Asya, Avrupa ve Afrika'da bazen tebaa, çoğunlukla ise kurmuş oldukları devletlerle yüzyıllar süren bir hâkimiyet kuran Türkler bu coğrafyalarda büyük bir kültürel miras bırakmışlardır. Tarih, dil, edebiyat, gelenek ve görenekler, inanç, sanat alanlarındaki bu devasa mirasın araştırılması elbette Türkoloji'nin temel çalışma alanını oluşturmaktadır. Makalede 1990'da Sovyetler Birliği'nin yıkılışının ardında Rus hâkimiyetinde bulunan Türk topluluklarının bir bölümünün bağımsızlığını elde etmesi neticesinde yeni kurulan Türk cumhuriyetleriyle Türkiye arasındaki kurumsal ilişkilerin ilk somut örneklerinden biri olması

bakımından Kazakistan'ın Türkistan şehrinde kurulan Ahmet Yesevi Üniversitesi¹ Türkoloji Araştırma Enstitüsünün² yapmış olduğu çalışmalar ve Türk dünyasının gündemini son dönemlerde meşgul eden Türk dünyasının gelecek vizyonu çerçevesinde enstitünün gelecek perspektifi üzerine değerlendirmelerde bulunulacaktır. Bu değerlendirme yazısının bu dönemde kaleme alınmasının birkaç sebebi vardır. Öncelikle Türk dünyasının geleceği adına önemli bir misyon üstleneceği iddiası ile kurulan AYÜ'nün kuruluşunun otuzuncu; TAE'nin süreli yayını Türkoloji dergisinin de yirminci yılıdır. Kurumsal anlamda bu tarihler, değerlendirmeler yapmak ve gelecek perspektifini ortaya koymak açısından araştırmacılara imkân vermektedir. Aynı zamanda bugünkü adıyla Türk Devletleri Teşkilatına üye ülkelerin ortaya koyduğu Türk dünyasının 2040 vizyonunun bu tür kurumlara yüklemiş olduğu sorumluluklar bakımından geçmişin değerlendirilmesini ve geleceğin planlanmasını ilgililerden talep etmektedir. Bu çerçevede kurumun kuruluş misyonuna uygun şekilde günümüze kadar yapılan çalışmalar farklı başlıklar altında değerlendirilmiş ve geleceğe yönelik planlamalarda öne çıkması gereken hususlar ortaya koyulmuştur.

1. Ahmet Yesevi Üniversitesi ve Türkoloji Araştırma Enstitüsü

1990'da Sovyetler Birliği'nin dağılma sürecine girişle birlikte yüzyıllardır Rus hâkimiyetinde yaşayan Türk halklarının bazıları bağımsızlığına kavuşmuş bazıları da farklı statülerde Rusya Federasyonu bünyesinde varlıklarını devam ettirmek durumunda kalmışlardır. 1991 yılında bağımsızlıklarını kazanan yeni Türk cumhuriyetleri ile Türkiye arasında hızlı bir şekilde ilişkiler kurulmaya başlanmıştır. Kazakistan'ın bağımsızlığını kazanmasının ardından Hoca Ahmet Yesevi'nin de türbesinin bulunuyor olması sebebiyle Türk dünyası için önemli bir konumda bulunan Türkistan şehrinde kurulan AYÜ Türk dünyasının uluslararası statüye sahip ilk üniversitesi olması bakımından oldukça önemlidir. Üniversitenin temelleri uluslararası bir üniversiteye dönüşmeden önce Kazakistan'ın ilk Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in 6 Haziran 1991 tarihli kararıyla henüz Sovyetler Birliği tam olarak dağılmadan önce Türkistan Devlet

¹ Makalenin daha bundan sonraki kısımlarında Ahmet Yesevi Üniversitesi kısaltılarak AYÜ şeklinde zikredilecektir. Ahmet Yesevi Üniversitesi adlandırması da üniversitenin kısa adıdır. Ancak yaygın olarak bu kısa ad kullanıldığı ve resmî yazışmalarda da kabul gördüğü için bu kullanım tercih edilmiştir. Üniversitenin tam adı farklı dillerde şu şekildedir: Türkiye Türkçesi: *Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi*, Kazak Türkçesi: *Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті*, Rusça: *Международный казахско-түрецкий университет им. Х.А. Ясауи*, İngilizce: *Khoja Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University*.

² Makalenin daha bundan sonraki kısımlarında Türkoloji Araştırma Enstitüsü kısaltılarak "TAE" şeklinde zikredilecektir.

Üniversitesi olarak atılmıştır. Bu üniversitenin kuruluş amacı da “Orta Asya’nın tarihî ilim ve kültür merkezi olan Türkistan şehrini kalkındırmak” olarak belirlenmiştir. Türkiye ve Kazakistan arasında 31 Ekim 1992 tarihinde Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirvesi’nde Ankara’da *Türkistan Şehrinde Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Kurulmasına Dair Anlaşma*’nın imzalanması ve bu anlaşmanın Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 29 Nisan 1993 tarih 3904 sayılı Kanun ile onaylanması ve Resmî Gazete’nin 4 Mayıs 1993 tarih ve 21571 sayılı nüshasında yayımlanmasıyla AYÜ kurulmuştur [1].

Üniversitenin kuruluş misyonu; “Türk Dili konuşan Devlet ve Topluklarına mensup öğrencileri, bir çatı altında eğitmek; hür ve bilimsel düşünce gücüne, çağdaş bilgi ve beceriye, toplumsal sorumluluk duygusuna sahip, insan haklarına saygılı, hoşgörülü, millî ve ahlâkî değerlere bağlı, sorgulayan, araştıran, girişimci, demokratik ve laik devlet esaslarına bağlı, tarih ve kimlik şuuruna sahip bireyler yetiştirmek; araştırma ve geliştirme faaliyetleri ile bilim ve toplum hayatına katkıda bulunmaktır.”, vizyonu ise “Uluslararası standartlarda eğitim ortamı, bilimsel ve teknolojik araştırma altyapısı ve hizmet anlayışı ile, eğitim ve araştırma faaliyetleri yürüten, Türk Devlet ve Toplulukları arasındaki dostluk ve dayanışmanın sembolü, rekabet gücü yüksek bir üniversite olmaktır.” ifadeleriyle ortaya koyulmuştur [1]. Üniversitenin kuruluş amaçları, vizyonu ve misyonu dikkate alındığında özellikle ortak tarih, dil, edebiyat, kültür gibi alanlarda yapılacak çalışmaların da öne çıkması beklenmektedir. Bu çerçevede üniversite kuruluşunun ardından çalışmalar yapmaya başlamıştır. Bu bakımdan Türkoloji araştırmalarının da üniversite bünyesinde kurulan TAE’nin kuruluşundan önce farklı fakülte, enstitü ve araştırma merkezleri bünyesinde yürütüldüğünü belirtmek gerekir. Enstitünün açılışına kadar giden tarihi süreç de şu şekilde kısaca özetlenebilir [2]:

Üniversitenin kuruluşuyla birlikte 1992 yılında Prof. Dr. M. Mirzahmetulı’nın başkanlığında *Yasavitanuv* [Yesevi Araştırmaları] laboratuvarı açılmış olup bu laboratuvar 1993 yılında araştırma merkezine dönüştürülmüş ve nihayetinde 1995 yılında da *Qazaqstan Halıqtarınıñ Tarihi men Etnofilologiya Ğılimiy-Zerttev İnstitutı* [Kazakistan Halklarının Tarihi ve Etnofilolojisi Bilimsel Araştırma ve Uygulama Enstitüsü] olarak yeniden yapılandırılmıştır. 1997–1999 yıllarında kadro kısıtlamasına gidilmesi sebebiyle *Qazaqstan Tarihi* [Kazakistan Tarihi] bölümü olarak çalışmalarına devam eden birimin başkanlığını Prof. Dr. A. Abuov yapmıştır. 2000 yılında ise AYÜ Senatosunun 23.06.2000 tarih 1/661 numaralı kararıyla *Qazaqstan tarihi ve Arkeoloji Bölümü* temelinde *Türkologiya Ğılimiy-Zerttev İnstitutı* [Türkoloji Araştırma Enstitüsü] açılır. Enstitüde 2001–2003’te Prof. Dr. Mekemtas Mirzahmetulı, 2003–2007’de

Prof. Dr. Şakir İbrayev, 2007–2008’de Prof. Dr. S. Maduvan, 2008–2012’de Prof. Dr. Dosay Kenjetay, 2013–2016’de Prof. Dr. Kulbek Ergöbek, 2016’da Prof. Dr. Mehmet Kutalmış, 2016’da Dr. Orhan Kılıçaraslan, 2016-2017, 2018’de Dr. Serdar Dağıstan, 2018’de Dr. Ömer Küçükmehtetoğlu, 2020’de Prof. Dr. Bekir Şişman müdürlük görevini üstlenmiştir. 25 Ağustos 2020 tarihinden itibaren de enstitüsü müdürlüğü görevi Prof. Dr. Bülent Bayram tarafından yürütülmektedir [2]. Enstitü ağırlıklı olarak dil, edebiyat ve tarih alanında çalışan akademisyenlerce idare edilmiş olmakla birlikte bir dönem ilahiyat alanında çalışan Prof. Dr. Dosay Kenjetay’ın bu görevi üstlendiği de görülmektedir.

“Bilim, eğitim ve sanayinin yakın entegrasyonuna dayalı olarak üniversitenin entelektüel ve yenilikçi potansiyelinin geliştirilmesine katkıda bulunmak.” şeklinde ortaya koyulan temel amacının yanı sıra TAE’nin temel programı “Millî uyanış çerçevesinde Türk kültürünün devamlılığı: Türkoloji bilimi alanında dil, tarih, kültür, arkeolojik mirasla ilgili teorik ve metodolojik çalışmalar” olarak belirlenmiştir. Bu amaç ve program çerçevesinde yapılacak çalışmalar da tanımlanmıştır. Enstitünün çalışma alanı Türk halklarının kültür, tarih, dil ve edebiyat ve sanatlarının teşekkülü ve aşamalarını, bunların karşılıklı ilişkilerini incelemektir. Bu yönüde farklı çalışmaları yürütmek enstitünün görevi olarak belirlenmiştir [2]. Enstitünün yapmakla yükümlü olduğu çalışmalar çeşitli yönleriyle daha ayrıntılı olarak da ortaya koyulmuştur. Bunları da şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Türk halklarının kültür ve edebiyatını, tarihini ve etnografyasını, dilini, dinini, folklor eserlerini ve soy kütüklerini, toplumun aktif insanların ve sanatçıların mirasını günümüz ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde ele alıp sanat ve manevi mirasını, günümüzün gereklerine uygun olarak ele almak, Türk halklarının hayata dair ve ruhani bütün değerlerini kapsamlı bir şekilde incelemek;

2. Dünya Türkologlarını bir araya getirmek ve Türkoloji’nin güncel konularına açıklık getirmek amacıyla 2 yılda bir Uluslararası Türkoloji Kongresi düzenlemek;

3. İki ayda bir yayınlanan uluslararası Türkoloji dergisinin sürekliliğinin sağlanmak ve dergiyi etki faktörü yüksek bir yayın seviyesine çıkarmak;

4. Ulusal, uluslararası, yerel bilimsel toplantılara katılarak yapılan bilimsel çalışmaların sonuçlarını paylaşmak;

5. Türkoloji’nin temel alanlarında bilimsel tartışma zeminini oluşturmak, TAE ve sosyal bilimlerle ilgili bölümlerin bilimsel çalışmalar konusunda entegrasyonunu sağlama meselelerini çözmek için toplantılar

düzenlemek, kararlar almak, önerilerde bulunmak, bilim ve eğitimin entegrasyonunu sağlamak;

6. Yabancı temel bilimsel araştırma enstitüleri ile bağlantılar kurmak, Türkoloji ile ilgili el yazması ve materyalleri merkeze toplamak, Enstitü arşivinde tutulan Arapça, Farsça, Kazak Türkçesi yazma eserler üzerinde çalışmak; Çağatay Türkçesi, Arapça, Farsça eski el yazmaları ve nadir kitapların bilimsel yayınlarını hazırlamak ve bunları araştırma nesnesi haline getirmek;

7. Enstitünün bilimsel araştırma çalışmaları için maddi ve teknik destek sağlayarak bilimsel geziler ve projeler yürütmek.

Yukarıdaki yedi maddede görüleceği üzere TAE kapsamlı bir program çerçevesinde çalışmalarına başlamıştır. Elbette bu maddeler üzerine çalışma alanını genişletecek yeni alanlar ve konular eklenebilir. Ancak AYÜ'nün kuruluş misyonu dikkate alındığında Türkoloji alanında yapılması gerekli çalışmaların belirlenmesinde gerekli hassasiyetin dikkate alındığı söylenebilir. Misyon, amaç ve çalışma alanlarında belirlenen hususlara uygun olarak çalışmaların hangi oranda gerçekleştirildiği ise asıl önemli konudur. Bu konuda temel bazı sorunlar karşımıza çıkmaktadır. Enstitünün bugüne kadar yürütmüş olduğu etkinlikler, düzenlemiş olduğu akademik toplantılar, yayınlar konusunda tam bir arşiv elimizde bulunmamaktadır. Zaman zaman bazı sayıların geç yayımlanması, birkaç sayının tek bir ciltte toplanması gibi aksaklıkların yanında yirmi yıllık bir geçmişe sahip olan Türkoloji dergisinin de bütün sayıları TAE arşivinde mevcut değildir. Bu bakımdan çalışmaların nitel değerlendirmesi bir yana nicel olarak ortaya koyulması da kendi içerisinde bazı sorunları barındırmaktadır. Bu çerçevede eldeki bilgilere göre TAE'nin çalışmalarının genel bir değerlendirmesi yapılabilir. Bu değerlendirmelerde yaşanmış olması muhtemel idari, fiziki ve genel anlamda enstitü çalışmalarına yaklaşım konusundaki bakış açısı farklılıklarından kaynaklanan sorunlar dikkate alınmamıştır. Bunların her biri TAE'nin faaliyetlerinin daha iyi değerlendirilebilmesi için daha kapsamlı çalışmaları zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle bu tip değerlendirmeler gelecekte yapılmasının gerekli olduğunu düşündüğümüz başka çalışmalara bırakılmıştır.

2. Türkoloji Araştırma Enstitüsünde Yürütülen Projeler

Enstitünün çalışma alanları içerisinde bilimsel araştırma projeleri oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Enstitü çalışanlarınca gerçekleştirilen proje çalışmalarının sayısı mevcut kayıtlara göre oldukça azdır. Yirmi iki yıllık enstitüde enstitü adına kayıt altına alınmış 8 proje bulunmaktadır. Sayının azlığı, muhtemelen bürokratik bazı gerekçeler dolayısıyla özellikle Türkiye'den gelen akademisyenlerin çalışmalarının kayda geçirilememiş olmasıyla da ilgilidir. Bu konu günümüzde de devam eden bir sorun olarak

karşımıza çıkmaktadır. Proje ve yayın konusunda AYÜ uluslararası bir statüye sahip olmasına rağmen bürokratik işlemler tamamıyla Kazakistan kanunları ve yönetmelikleri çerçevesinde yürütülmektedir. Bu nedenle belirli bürokratik işlemler gerçekleştirilmeden yürütülmüş olan projeler Türkiye’de prosedürlere uygun bir şekilde başlatılmış ve tamamlanmış olsa dahi AYÜ’de bir karşılık bulamamaktadır. Bu nedenle kayıtlı projelerden çok daha fazlasının yirmi iki yıllık süreç içerisinde gerçekleştirilmiş olması muhtemeldir. TAE kayıtlarındaki projeler proje yürütücüsü, proje adı, proje süresi, destekleyen kuruluş bilgileriyle birlikte şu şekildedir:

1. B.S. Abjet, “Turan jéne İnan Medeni Baylanıstarı”, 01.01.2012–31.12.2014 (36 ay), Kazakistan Cumhuriyeti Bilim ve Eğitim Bakanlığı.

2. K. Membetov, “XXI Gasır Türki Eleminin Medeni Baylanısı, Birliği jéne Damuvı”, 01.01.2012–31.12.2014 (36 ay), Kazakistan Cumhuriyeti Bilim ve Eğitim Bakanlığı.

3. K.S. Ergöbek, “XX Gasır Basındağı Türık Halıqtar Edebiyeti jéne Alaşorda”, 01.01.2015–31.12.2017 (36 ay), Kazakistan Cumhuriyeti Bilim ve Eğitim Bakanlığı.

4. B.S. Abjet, “Oñtüstik Qazaqstan Oblısı Boyınşa Fol’klorlıq Ekspeditsiya Uyımdaytıru: El İşinde Saqtağan Qoljazbalardı Tizimge Aluv jéne Halıq Murasın Jıynav”, 01.01.2015–31.12.2017 (36 ay), Kazakistan Cumhuriyeti Bilim ve Eğitim Bakanlığı.

5. O. Bekjan, “Kültegin Jazba Eskertkişiniñ Jaña Qırları”, 01.04.2015–31.03.2017 (24 ay), Ahmet Yesevi Üniversitesi.

6. B. Abjet, “Türık Qağanatı Tusındağı Türık Mifologiyasınıñ Damuvı”, 01.04.2015–31.03.2017 (24 ay), Ahmey Yesevi Üniversitesi.

7. K. Mambetov, “XXI Ğasır: Türki Eleminin Epostarorındağı Türki Halıqtarınıñ Tarihi men Medeniyetiniñ Birtutastığı, El Jéne Damuvı”, 01.04.2015–31.03.2017 (24 ay), Ahmey Yesevi Üniversitesi.

8. S. Ebuşerip, “Ortalıq Aziya Örkeniyeti Negizderiniñ Ereşelikleri”, 01.04.2015–31.03.2017 (24 ay), Ahmey Yesevi Üniversitesi.

Yukarıda zikredilen projeler dışında da özellikle Türk dünyasının farklı bölgelerinden davet edilen araştırmacılar tarafından dil, terminoloji, halk inanışları, tasavvuf konusunda çalışmalar yürütüldüğü ve bunların AYÜ tarafından desteklendiği bilinmektedir. Ancak projelerle ilgili bu bölümün girişinde bahsedildiği üzere belirli prosedürleri tamamlamayan çalışmaların resmî olarak proje kayıtlarında yer almadığı da bilinmektedir. Diğer yandan TAE ciddi bir arşiv kuramamıştır. Bu çalışmalarla ilgili notlar, kayıtlar, görseller, çalışma sonuçlarını içeren raporlar gibi evraklar enstitüde muhafaza edilmemiştir. Bu sebeple tam bir liste oluşturmak mümkün olmamıştır. Ancak sorun sadece arşivin oluşturulamaması değildir. Mevcut proje konularından da görüleceği üzere TAE Türk halklarının genelini

ilgilendiren çalışmalara yoğunlaşp bir gelenek oluşturmamıştır. Hâlbuki Sovyet Türkoloji anlayışının hâkim olduğu coğrafyada, yeni bir bakış açısıyla yeni süreci başlatmak düşüncesinde olan bir kurumdan, yürütülmesi gereken projelerin daha kapsamlı ve Türk dünyasının farklı bölgelerini de içine alan bir coğrafi genişliğe sahip olması beklenirdi. Projeler anlaşıldığı kadarıyla TAE çalışma alanı ve belirlenmiş hedefleri doğrultusunda değil enstitüde görev yapan araştırmacıların çalışma alanlarıyla sınırlı kalmıştır. Benzer problemler enstitünün diğere çalışma alanlarında da karşımıza çıkmaktadır.

Prosedürlerle ilgili soruna somut bir örnek olarak devam eden bir projemizi gösterebiliriz. Proje yürütücülüğünü üstlendiğimiz “Türk Dünyasının Entegrasyonu Sürecinde Anahtar Bir Kavram: TÜRKİSTAN (Tarihî ve Edebî Metinlerde Ortak Vatan)” projesi AYÜ Avrasya Araştırma Enstitüsü tarafından desteklenmekte olup 2022 yılı içerisinde tamamlanması ve proje çıktısı kitabın yıl sonunda yayımlanması planlanmaktadır. Ancak destekleyen kurum üniversitenin bir başka birimi olmasına ve proje süreçleri Türkiye için prosedürlere uygun bir şekilde yürütülmesine rağmen söz konusu proje TAE’nin yürüttüğü çalışmalar arasında eklenememektedir. Bu sebeple enstitüde yürütülüyor olmasına rağmen resmî olarak projeler arasına kaydedilememektedir. Bu tür sorunlarla enstitünün bütün çalışma alanlarında karşılaşıldığını belirtmek gerekir. Bu sorunlar olmasa yukarıda verilmiş olan listede yer alacak proje sayısının daha fazla olabileceği düşüncesindeyiz.

3. Türkoloji Araştırma Enstitüsü Yayınları

Akademik yayınlar bir araştırma enstitüsünün çalışmalarının somut olarak ortaya koyulduğu eserler olarak değerlendirilmelidir. Problemlere yaklaşım, mevcut sorunların tespiti ve çözümü, bir gelenek oluşturulması gibi birçok husus ciddi bir yayın geleneği ile sağlanabilir. TAE’nin vizyonunda ve belirlenen çalışma alanlarında bu hususlar üzerinde açıkça durulmaktadır. Bu çerçevede TAE’nin yayınlarının iki ana başlık altında değerlendirilebileceğini görmekteyiz. Bunlar, kitaplar ve yaklaşık yirmi yıldır yayımlanan akademik Türkoloji dergisidir.

3.1. Kitaplar

AYÜ’nün kuruluş amaçları ve hedefleri dikkate alındığında telif ve tercüme eserlerin enstitü adıyla çıkan bir seride yayımlanması beklenirdi. Ancak enstitünün kitap boyutunda yayımladığı 151 eser zikredilmekteyse de bir yayın geleneğinin oluşmadığı söylenebilir. Enstitünün yayımları arasında zikredilen bu eserler, enstitü kadrosunda çalışan özellikle Kazakistanlı personelin gerekli prosedürlerin tamamlanması ile enstitüsü adı zikredilerek yayımlanan çalışmalarıdır. Eski Sovyet geleneğine uygun bir şekilde bilim insanları eserlerini enstitünün ve üniversitenin ilgili komisyon ve

kurullarından izin aldıktan sonra yayımlayabilmekte ve bu eserler bu prosedürlerin tam olarak yerine getirilmesinden sonra bilimsel bir yayın olarak kabul görmektedir. Bu bakımdan enstitü personelinin bu prosedürlerin tamamlanmasıyla yayımlanmış olan eserleri enstitünün yayımı olarak kabul görmüş ve kayda geçirilmiştir. Söz konusu bu eserleri enstitünün değil enstitü çalışanlarının farklı yerlerde farklı yayınevlerinde yayımlanmış eserleri olarak zikretmek daha doğru olacaktır.

Her dönem Türkiye’den üniversiteye görevlendirilmiş olan akademisyenlerin yayınlarının listeye girememiş olması benzer prosedürlerin bir neticesidir. Projeler alanında olduğu gibi yayınlar konusunda da bu sorun hâlen devam etmektedir. Bu sorun aslında kurumu ve kuruma bağlı birimlerin çalışmalarındaki başat sistemsal sorun olarak kabul edilebilir.

Bu eserlerin tamamını künyeleriyle birlikte burada zikretmek mümkün değildir. Bizim burada dikkat çekmek istediğimiz husus, yayınların belirlenmiş hedefler doğrultusunda ortaya çıkıp çıkmadığı ve Türk dünyasını Türkoloji alanındaki genel sorunlarla ne kadar ilgili olduğudur. Bu bakımdan yayımlanan kitapların konularını dikkate alarak değerlendirmelerde bulunmak daha isabetli olacaktır.

Enstitünün yayınları arasında zikredilen eserlerin önemli bir bölümü elbette Türkoloji içinde değerlendirilebilecek olmakla birlikte Türkistan tarihi, yerel tarih, Ahmet Yesevi, tasavvuf, İslam dini, Kazak folkloru gibi müstakil alanlarda yayımlandığı görülmektedir. Bu çalışmalar da ciddi bir planlamanın ürünü değil enstitüde görev yapan personel ve idarecilerin kendi alanları ile ilgili yayımlarına devam etmelerinin bir neticesidir. Bu nedenle yayınların TAE’nin misyon ve hedeflerinden ziyade görev yapan idareci ve personelin ilgi alanı ve çalışmalarına göre şekillendiğini görmekteyiz. Dolayısıyla karşımıza çıkan çalışmaların nitel olarak beklentileri karşılayamayacağı açıktır. Eserlerin bilimsel yeterlilikleri ise burada dikkate alınmadan yalnızca konuları çerçevesinde bir değerlendirme yapılmaktadır. Daha sonra değinileceği üzere TAE’nin en son dokuzuncusu düzenlenen geleneksel Türkoloji kongrelerinin ana temalarının genel Türkoloji ve Türk dünyasına hitap etmesi dışında çalışmaların daha yerel olduğu dikkat çekmektedir. Burada daha genel birkaç çalışmayı zikretmenin faydalı olacağı düşüncesindeyiz.

Ş. İbrayev’in “Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü” [4], M. Alpamıslı’nın “Gun Tarihiniñ Jılnaması” (Tercüme) [5], S. Abuşerip’in “Afrasiyab” [6], E. Kurişjanulı’nın “Qutadgu Bilig” [7], E. Nejip’in [Literaturnıy Yazık Mamlukskogo Egipta XIV Veka” [8], J. Jenis’in “Türkiler Biyligi Tusındağı İran” [9], Abdulkadir Yuvalı, S. Ebuşerin, S. Sızdıkov’un “Türki Halıqtarınıñ Tarihi (Köne Zamannan

Büginge Deyin)” [10], S. Düysen, K. Yavan’ın “Türük Tiliniñ Tolıq Jüyelengen Jıynağı (XIII-XV ğ.)” [11], E. Kerimulı’nın “Eski Türük Jazba Eskertkişteri” [12], O. Bekjan’ın “Kültegin Eskertkişi jene Söylemniñ Teoriyalıq Meseleleri” [13], Ş. İbrayev’in “Türki Halıqtarınıñ Ortak Edebiyeti” [14], E. Nadjip’in “Regionı i Etapı Formirovaniya Tyurskih Pismennih Yazıkob i Literatür” [15], S. Maduvan, U. Şelekenov’un “Türkistan Ölkesi Halıqlarınıñ Qarım-Qatnastarınıñ Tarihi (XVII-XIX ğğ.)” [16], B. Abjet’in “Türki jene İnan Ertegilerindeki Mifologiyalıq Keyipkerker” [17], E. Keriulı’nın “Slovoobrazobatel’niye Affıksı v Yazıke Pamyatnikov Tyurkoyazıçnoy Literaturı XIV beka” [18], komisyon tarafından hazırlanan “Historical personalities of the Turkic world” adlı eser, [19], R. Berdibay’ın “Kazak jene Türki Epostarınıñ Meseleleri” [20], E. Kerim’in “Sayf-Saray -Gülistan bit-türki- “ [21], T. Kıdır’ın “Harazmi. Mahabbatnama (metin-transkripsiya) [22], “Mahmut el-Kerderi. - Jumaktardıñ Alık Jolı-” [23], E. Kerimulı’nın “Kutb. Husrav-Şirin” [24], E. Nadjip’in [Turkoyazıçnıy Pamyatnik XIV-go Veka ‘Nahdj al-Faradis’ i ego Yazık” [25], T. Ensegenulı’nın “Kültegin Jazba Eskertkişi – Avtorı Bar Epopeyalıq Şığarma” [26], E. Kerimbayev’in “Köne Türkiler Düniyetanımnıñ Evrestikalık Meni”, [27], T. Eñsegenulı’nın “Köne Türki Runa Jazba Poeziyası Ondağı Filosofiyalıq Jüye Jene Qazaq Runa Jazba Ölenderi, Oğan Qazaq Taypalarınñ Qatısı” [28] ve aynı yazarın aynı seride yayımlanan “İrk bitig” cildi, [29], O. Bekjan’ın “Kültegin Jazba Eskertkişiniñ Jaña Qırları” [30], S. Ebuşerip’in “Ortalıq Aziya Örkeniyeti Negizderiniñ Ereşelikleri” [31], K. Membetov’un “Türki Elemi Epostarındağı Türki Halıqtarınıñ Tarihi men Medeniyetiniñ Birtutastığı, Birliğı men Damuvı” [32], S. Ebuşerip’in “Şıǵıs Türkistan Azattıq Küresiniñ Jetekşileri” [33] ve aynı yazarın N. Zañedilulı ile birlikte yayımladıkları Zaki Velidi Togan: Ömir Jolı, Qoǵamdıq-Sayasi Qızmeti, Gılımı Şıǵarmaşılıǵı” adlı eserleri enstitü personelinin yayımladığı çalışmalar arasında genel Türkoloji’ye yakın olanları olarak zikredilebilir. Ancak bunların alana katkıları meselesi onlarla ilgili yapılacak müstakil değerlendirmeler ile ortaya koyulabilir.

3.2. Türkoloji Dergisi

TAE’nin 9–12 Ekim 2002 tarihinde düzenlenen Uluslararası Türkoloji Kongresinde alınan kararla yayın hayatına başlamış süreli yayını olan Türkoloji dergisi, yirmi yıllık yayın hayatı boyunca karşılaşılan bazı aksaklıklara rağmen son olarak dokuzuncusu düzenlenen Türkoloji kongreleri ile TAE’nin en sistemli akademik faaliyeti olarak değerlendirilebilir. Bu tarihten itibaren dergi günümüze kadar zaman zaman karşılaşılan sorunlara rağmen yayımlanmıştır. Yayın dili Türkiye Türkçesi, Kazak Türkçesi, Rusça ve İngilizce olarak belirlenen dergi 2002’de iki, 2003–2012’de altı, 2013’te dört, 2014’te iki, 2015–2020’de altı sayı

yayımlanmıştır. 2021 yılında yılda 4 sayı olarak yayın hayatına devam etmesine karar verilmiştir. Derginin yirmi yıl içerisinde bazı sayılarının iki sayı bir arada olacak şekilde yayımlandığı görülmektedir. Örneğin, 7-8, 27-28, 29-30, 31-32, 33-34, 37-38, 39-40, 41-42, 43-44, 45-46, 47-48, 49-50, 51-52, 65-66. sayıları aynı ciltte yayımlanmıştır. Yakın dönemlerde de karşılaşıldığı üzere nitelikli yayın bulunması, bir yılda çıkarılan dergi sayısının fazlalığı gibi hususlar bunun en temel sebepleridir. Yerel talepler, üniversite ortağı ülkelerin taleplerindeki farklılıklar ve enstitünün özellikle idare ve personel açılarından devamlılık sağlayamaması derginin yayını kişisel gayretlere mecbur bırakmıştır.

Türkoloji dergisinin ilk yıllarında makale, yazar çeşitliliği, makaleleri yayımlanan yazarların ülkelere göre dağılımı, makalelerin Türkoloji içerisindeki alanlara ve Türk coğrafyasına göre dağılımı dikkate alındığında oldukça zengin bir içerik göze çarpar. Genel Türkoloji çalışmalarının artzamanlı ve eşzamanlı olarak derginin içeriğine yansıdığı görülmektedir. Bu süreçte dergide ABD, Türkiye, Rusya, Türkmenistan, Azerbaycan, Tacikistan, Özbekistan, İran, Suriye, Kıbrıs, Macaristan, Romanya, Bulgaristan, Kazakistan, Kırgızistan, Çin, Moğolistan'dan çok sayıda bilim insanının makalesi yayımlanmıştır. Aynı zamanda alanın önemli isimlerinin dergide aktif olarak görev yaptığı da görülmektedir. Üniversitenin Türk-Kazak ortak üniversitesi olması sebebiyle enstitü personeli de bu iki ülkenin bilim adamlarından oluşmuştur. Bu sebeple her iki ülkenin tanınmış Türkologlarının yazılarının yanı sıra Karl Reichl, Dmitriy Vasilev, Dmitriy Nasilov, Anna Dıbo, İ.L. Kızlasov, Nikolay Yegorov, Mirfatih Zekiyev, Hatip Minnegulov, Henrik Yankovskiy, Miras İdelbayev, Almas Şayhulov, Svetlana Orus-ool, Vasiliy İllarianov, Abdıldajan Akmataliyev gibi önemli Türkologların yazılarının da Türkoloji dergisinde yer aldığı görülmektedir. Daha sonraki dönemlerde derginin yazar ve ülke çeşitliğinin yanı sıra makalelerin konularında da bir daralmanın olduğu dikkat çekmektedir. Bu konularda gelecekte yapılacak akademik çalışmalarda kapsamlı değerlendirmeler ve tespitler yapılacağı düşüncesindeyiz.

Burada derginin bugüne kadar editörlüğünü üstlenen bilim insanlarının listesinin de verilmesi yerinde olacaktır. Derginin editörlüğünü 2002–2007'de Prof. Dr. Şakir İbrayev, 2007–2008'de Prof. Dr. Kulbek Ergöbek, 2008–2009'da Prof. Dr. Dosay Kenjetay, 2010–2016'da Prof. Dr. Kulbek Ergöbek, 2016–2018'de Prof. Dr. Mehmet Kutalmış, 2018'de Prof. Dr. Cengiz Tomar yapmıştır. 2020 yılının dördüncü sayısından itibaren bu görevi Prof. Dr. Bülent Bayram üstlenmiş olup hâlen onun editörlüğünde dergi yayımlanmaktadır.

Türk devletlerinin ilişkilerinin son yıllarda hızlı bir şekilde yeni döneme girmesiyle birlikte yapılan yeni anlaşmalar, özellikle 2040 Vizyon Belgesi

ile somut bir şekilde ortaya koyulan entegrasyon süreci TAE'nin çalışmalarını da etkilemiştir. Çünkü ortaya koyulan vizyonun hayata geçirilmesinde dil, edebiyat, tarih, folklor gibi alanlarda gerçekleştirilmesi gereken ciddi çalışmalar vardır. Bu çerçevede modern akademik dünyanın güncel taleplerini de dikkate alarak faaliyetlerin güncellenmesi yönünde adımlar atılmaya başlanmıştır. Türkoloji dergisini etki oranı yüksek bir yayına dönüştürmek üzere çalışmalar başlatılmış ve dergi yılda 4 sayı yayımlanacak şekilde güncellenmiştir. Bununla birlikte modern akademik dergicilik standartlarına uygun bir şekilde yayın yapma imkânı veren DergiPark [35] sisteminde yayın süreci başlatılmış mevcut arşiv de bu sistem üzerinden ilgililerin hizmetine 2021 yılından itibaren sunulmuştur. Son dönemlerde derginin mevcut durumuyla girebileceği bazı indekslerde [36] taranması sağlanmış olmakla birlikte hâlen Kazakistan için ulusal indeks durumunda olan VAK ile Türkiye ayağında TR Dizin tarafından taranmamaktadır. Ulusal indekslerin taleplerinin farklılığı ve bu taleplerin zaman zaman uluslararası indekslerin talepleri ile uyumsuzluğu belirli sorunları beraberinde getirmektedir. Bir yandan derginin kalitesinin artırılması için adımlar atılması gerekirken diğer yandan söz konusu talepleri karşılayacak bir hassasiyetin gösterilmesi gerekmektedir. Ancak bu uyumsuzlukların bugüne kadar giderilemediğini de belirtmek gerekir.

Yukarıda bahsedilen bütün aksaklıklara rağmen Türkoloji dergisi yirmi yıldır yayın hayatına devam ederek TAE'nin en uzun süreli akademik faaliyetlerinden biri olma niteliğini sürdürmektedir. Enstitünün kuruluş vizyonu ve çalışma alanlarında belirtilen hususlar dikkate alınarak yayın hayatına devam etmesi Türk halklarının gelecek vizyonu için büyük önem taşımaktadır.

4. Türkoloji Araştırma Enstitüsü Arşivi

TAE bünyesinde nadir eserleri içeren bir arşiv oluşturulmuştur. Enstitü yayımları arasında arşivde yer alan eserlerin kataloğu hazırlanmış ve üç cilt halinde yayımlanmıştır [37, 38, 39]. Arap, Kiril ve Latin harfli metinler arasında Arapça, Farsça, Çağatay Türkçesi ve Kazak Türkçesi eserler yer almaktadır. Türkistan çevresinden derlenmiş çok zengin folklor malzemelerinin geniş bir yer tuttuğu arşiv malzemeleri arasında el yazmaları, el yazma bazı eserlerin kopyaları, matbu eserler de bulunmaktadır. Günümüze kadar yayımlanmamış çok sayıda metin ya da yayımlanmış eserlerin farklı varyant ve nüshaları da arşivde bulunmaktadır.

Katalogların ilk cildinde yer alan eserlerin önemli bir bölümü 1995–1997 yılları arasında faaliyet yürüten *Qazaqstan Halıqtarınıñ Tarihi men Etnofilologiya Ğilimiy-Zerttev İnstitutı* [Kazakistan Halkları Tarihi ve Etnofiloloji Araştırma Enstitüsü] çalışmaları neticesinde toplanmıştır. Prof. Dr. Mekemtas Mirzahmetulı'nun girişimleriyle ilçe ve köylerde

gerçekleştirilen derleme çalışmaları sırasında çok sayıda metin enstitü arşivine kazandırılmıştır. Bu malzemelerin çoğu 20. yüzyılın ikinci yarısında elle kayda geçirilmiştir. *Ümittin Ölimi* [Umudun Ölümü], *Kulüp Destanı* [Kulüp Destanı], *Alankay Batır* [Alankay Batır] gibi halk ağzından derlenerek daktilo ile yazıya geçirilenlerin yanı sıra 19. yüzyılın 40-50'li yıllarında Latin harfleri ile kayda geçirilmiş metinler de arşivde yer almaktadır [37, s. 3].

Arşivde yer alan malzemeleri derleyenler de belli alanlarda uzmanlaşmış kişilerdir. K. Kerimbekov, S. Sattarov, K. Ergöbekov, S. Tebrizov gibi şecere araştırmacıları Kazakistan'ın güney bölgesinin şairlerinin, söz ustalarının mutasavvıfların, hocaların şecerelerini ve halk ağzından folklor ürünlerini derlemişlerdir. K. Sattarov başkanlığındaki araştırma heyetinin Özbekistan ve Karakalpakistan'da yapmış olduğu çalışmaların malzemeleri de enstitü arşivine devredilmiştir. İ. Eliyev ve Ş. Kerim gibi araştırmacılar Aktöbe şehrinin Şalkar bölgesinden efsaneler derlemişlerdir. Bunların yanı sıra Kızılorda eyaletinin Karmakşı ve Şiyeli bölgelerinde yaşayan şairlerin eserleriyle bazı kıssa, destan derlemecilerinin malzemeleri de arşivde toplanmıştır. Daha önceki dönemlerde enstitüde görev yapmış olan A. Kaliulı ve İ. Nurahmetulı'nın Çin Kazaklarından yapmış oldukları derlemeleri içeren zengin bir malzeme de arşive teslim edilmiştir [37, s. 4].

Arşivde el yazması ve matbu çok sayıda Arap harfli metin de bulunmaktadır. Sovyet döneminde Kazak halkı tarafından zor şartlarda saklanan bu eserler yapılan çalışmalarla enstitüye kazandırılmıştır. Bunlar arasında Kazan'da ve Türkistan'ın farklı yerlerinde basılmış Arapça, Farsça ve Çağatay Türkçesi eserler yer almaktadır. Ahmet Yesevi, Hazini, Ali Şir Nevai, Fuzuli gibi şairlerin yanı sıra Kazak şairlerinden Şedi Töre ve Maylıkoja'nın eserlerinden örnekler de yer almaktadır. Arap harfli külliyyatın içerisinde dinî eserler, dinî destanlar, şeriat hükümleri, şecereler, gelenek-görenekler hakkında olanları da önemli bir yer tutmaktadır [37, s. 4].

Üç ciltlik katalogda kaydedilmiş eserlerin önemli bir bölümünü dinî eserler ve Kazak folkloruna dair malzemeler oluşturmaktadır. Bu eserlerin bir bölümü üzerine çalışmalar yapılmışsa da özellikle folklor malzemelerin üzerinde henüz ciddi çalışmalar yapılmadığı, metinlerinde neşredilmediğini belirtmek gerekir. Arşivde yer alan malzemelerin ilgili alanlarda özellikle yeni varyantlar ve nüshalar olarak katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Arşivde malzemelerin iyi koşullarda muhafaza edilmediğini de belirtmek gerekir. Bazı eserlerin uzun vadede zarar görmesi de muhtemeldir. Bu nedenle nadir eserler ile ilgili olarak öncelikle onların korunma şartlarının düzeltilmesi ve eserlerin tahribata uğramadan en azından metinlerinin yayına hazırlanması, eserlerin dijital ortama aktarılarak

sanal ağ üzerinden araştırmacıların hizmetine sunulması öncelikli çalışmalar olarak planlanmaktadır.

5. Bilimsel Toplantılar ve Türkoloji Kongresi

TAE'nin çalışma alanlarında açıkça zikredilen hususlardan biri alanın önemli isimlerinin bir araya getirileceği Türkoloji kongrelerinin iki yılda bir düzenlenmesidir. İlki 9-10 Ekim 2002 tarihinde düzenlenen Uluslararası Türkoloji Kongresi'nin sonuncusu olan dokuzuncusu 20-22 Ekim 2021'de Türkistan'da düzenlenmiştir. Katılım, sunulan bildirilerin kalitesi, katılımcıların Türkoloji alanındaki ağırlıkları bakımından elbette bu kongreler mutlaka bilim insanları tarafından daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilecektir. Ancak periyodik bir şekilde kongrenin düzenlenmiş olması bütün aksaklıklara rağmen önemlidir. Enstitüyü akademik anlamda Türkoloji dergisi ile ayakta tutan önemli bir faaliyet olarak değerlendirilmelidir. Bu çerçevede ana temalarıyla kongrelerin listesini sunmak faydalı olacaktır. Bugüne kadar düzenlenmiş olan kongreler şu şekildedir:

I. Uluslararası Türkoloji Kongresi, Qazirgi Zamanğı Türkologiya Ǵılımnıñ Özektı Meseleleri jene Aldaǵı Mindetteri / I. Uluslararası Türkoloji Kongresi. Türkoloji'nin Güncel Meseleleri ve Hedefleri, 09-11 Ekim 2002-Türkistan – Kazakistan.

II. Uluslararası Türkoloji Kongresi, Qazirgi Zamanğı Türkologiya Teorıyası, Praktıkası, Perspektıvası / Günümüzde Türkoloji: Kurumu, Uygulaması ve Gelecek Görevleri, 06-09 Ekim 2004, Türkistan-Kazakistan.

III. Uluslararası Türkoloji Kongresi, Bügingi Türkologıyanıñ Özektı Meseleleri men Keleşegi (Ortak Til, Tarih jene Elippe) / III. Uluslararası Türkoloji Kongresi. Ortak Dil, Tarih ve Alfabe Oluşturma Süresinde Geçmişten Geleceğe Türkoloji'nin Meseleleri, 18-20 Mayıs 2009, Türkistan- Kazakistan.

IV. Uluslararası Türkoloji Kongresi, Qazaqstan Respublikası Tevelsizdiginıñ 20 Jıldıǵına Oray / Kazakistan Cumhuriyeti'nin Bağımsızlıǵının 20. Yıl Dönümü Münasebetiyle. 13-14 Mayıs 2011, Türkistan-Kazakistan.

V. Uluslararası Türkoloji Kongresi, Medeni Iqpaldastıq jene Örkeniyetter Birliǵi / Kültürel Etkileşim ve Medeniyetler İttifakı, 19-20 Nisan 2013, Türkistan-Kazakistan.

VI. Uluslararası Türkoloji Kongresi, Türki Tilderi Tarihındaǵı Avdarma Meselesi / Türk Dili Tarihinde Çeviri, 23-24 Ekim 2015, Türkistan-Kazakistan.

VII. Uluslararası Türkoloji Kongresi, Joyıluv Qavpi Bar Türki Tilderi / Tehlikedeki Türk Dilleri, 18-20 Ekim 2017, Türkistan – Kazakistan.

VIII. Uluslararası Türkoloji Kongresi, Türki Örkeniyeti: Tüp Tamırınan Qazirgi Zamanğa Deyin / Türk Uygarlığı: Köklü Geçmişten Günümüze – Prof. Dr. Fuad Sezgin Anısına, 08-10 Ekim 2019, İstanbul-Türkiye.

IX. Uluslararası Türkoloji Kongresi, Türki Medeniyeti men Örkeniyetiniñ Sabaqtastığı / Türk Kültür ve Medeniyetinin Sürekliliği, 20-22 Ekim 2021, Türkistan-Kazakistan.

TAE, geleneksel olarak düzenlediği Türkoloji kongreleri dışında da çalıştay, panel, konferans, seminer gibi daha dar kapsamlı ve konu odaklı toplantılar da düzenlemektedir. Son iki yıl dikkate alındığında Türkoloji'nin farklı alanlarını konu edinen haftalık konferansların ve seminerlerin gelenekselleşme yolunda olduğunu belirtmek gerekir. Bu çalışmaların enstitüye ve alana katkıları zamanla daha objektif değerlendirilebilecektir. Bu toplantıların tamamının bu makale çerçevesinde ele alınması ve değerlendirilmesi elbette mümkün değildir.

6. Enstitü Stratejik Planı Üzerine Düşünceler

TAE, makalenin daha önceki bölümlerinde belirtildiği üzere misyonu ve belirlenen çalışma alanları dikkate alındığında Türk halklarının geleceğinin inşa edilmesi ve entegrasyonu sürecinde üstleneceği işlevler açısından iyi kurgulanmış bir yapıya sahiptir. Dönemin şartları dikkate alındığında oldukça isabetli tespitler yapılmış ve hedefler belirlenmiştir. Günümüzün değişen siyasi, ekonomik, kültürel şartları dikkate alındığında yeni bir dönemin başladığını görmek gerekir. Sovyet sonrası dönemde bağımsızlığını yeni kazanan cumhuriyetlerde ve özerk bölgelerde Türkoloji ile doğrudan ilişkili tarih, edebiyat, dil, folklor çalışmalarında sınırları daha önce zaman zaman da suni olarak belirlenen ulus kimlikleri güçlendirecek, siyasi sınırları sağlamlaştıracak politikaları destekler bakış açılarıyla çalışmalar yürütülmüştür. Sovyet Türkolojisinin Türk halkları arasında dil, kültür, gelenek görenek farklılıklarını ön plana çıkaran bakış açısının etkisini ve gücünü koruduğu görülmektedir. Siyasi açıdan bakıldığında bu durumu dönemin şartları ve bakış açısı içinde bu anlaşılır kabul edilmekle birlikte günümüzde çok farklı bir siyasi ve kültürel ortam ortaya çıkmıştır. Entegrasyon / birliktelik yolunda temel perspektiflerin belirlendiği ve en üst mercilerle onaylanan anlaşmalar TAE'nin kuruluş misyonunda var olan hedefler doğrultusunda belirlenen alanlarda çalışmalar yapılması için gerekli uygun ortamı sağlamaktadır. Bu bakımdan enstitü açısından misyon, vizyona uygun olarak belirlenen çalışmaların uygulamada hayata geçirilmesinin öncelikli olduğunu söyleyebiliriz.

Enstitünün misyon ve vizyonuna uygun çalışmalar yapması karşısındaki en önemli sorunlardan biri resmî kurumların üniversitelerin başarı sıralamasının belirlenmesi konusundaki taleplerinde nitelikten ziyade niceliğin ön plana çıkıyor olmasıdır. Bu taleplerle enstitünün misyon ve

vizyonuna uygun çalışmaların uyumunun sağlanması düşünüldüğü kadar olmamaktadır. Gelenek vizyonunda; 1. Uluslararası bilimsel toplantılara katılım, 2. Uluslararası ve hakemli dergilerde yayınlanan bilimsel makalelerin sayısı, 3. Stratejik ortakların belirlenmesi, 4. Konferans, seminer, forum ve etkinliklerin organize edilmesi, 5. Ortak araştırma eserlerinin (çalışmalarının) yayınlanması, 6. Merkezin araştırma alanları doğrultusunda uluslararası ve ulusal burslara / projelere katılım, 7. Ulusal ve uluslararası kitap bölümü yayını gibi hususlar enstitüce teklif edilmiştir. Bu çalışmaların içeriğinin misyona uygun olup olmadığını denetleyecek bir birim yoktur. Üniversite / enstitü başarısını belirleyen ölçütler ise büyük oranda bu tekliflerle uyum sağlamamaktadır. Burada inisiyatif tamamen enstitü yöneticisi ve çalışanlarına bırakılmaktadır. Sayısal olarak hedeflere ulaşıp ulaşamadığı ilgili birimlerce kontrol edilirken çalışmaların muhteva ve kalitesi bütün denetimlerin dışında kalmaktadır. Bu aksaklıklarla karşılaşmamak adına enstitü akademik kadrosu ve yönetiminin seçiminde hassas davranılmasının gerekliliği öne çıkmaktadır. Bunun da kesin bir çözüm olmadığını belirtmek gerekir.

Enstitü çalışmalarının nitelik ve nicelik olarak misyon, vizyon ile uyumlu bir şekilde çalışmasını temin için yapısal bazı değişiklik ve güncellemelere de ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çerçevede Türk dünyasındaki güncel gelişmeler ve hedefler ile modern dünyanın sosyal bilimlerdeki kuramsal ve metodolojik bütün imkânlarının bir araya getirilmesi temel ilkesine dayalı olarak TAE'nin bütün bilimsel faaliyetlerinin; 1. Coğrafya, tarihsel süreç ve bilimsel disiplinlere göre çalışma alanları zemininde bilim dalları ve anabilim dalları olarak yapılandırmak, 2. Bu alanlarda çalışacak akademik personelin yetiştirilmesi süreçlerini planlamak, 3. Bölgesel ve kapsamlı kültürel ve bilimsel projelerin üretilmesine dönük idari, ekonomik ve zihni altyapıyı oluşturmak hedefleri doğrultusunda kısa ve uzun vadeli plan ve programlarının hazırlanması ve uygulanması gerekmektedir. Bunları daha açık bir şekilde ifade edersek şu hususların ön plana çıkarılmasının gerekli olduğu düşüncesindeyiz:

1. Enstitünün süreli yayını *Türkoloji* dergisinin uluslararası ciddi indekslerce taranan dergiler seviyesine çıkarılması, uluslararası akademik e-dergi kriterlerine uygun bir şekilde yayın faaliyetinin yürütülmesi.

2. TAE tarafından düzenlenen *Türkoloji Kongresi*'nin devam ettirilmesi ancak kongrenin akademik kalitesi ve tanınırlığının arttırılması için dünyanın Türkoloji alanındaki önemli bilim adamlarının kongreye katılımının sağlanması, sadece nitelik değil nicelik açısından da gerçek anlamda uluslararası bir kongreye dönüştürülmesi.

3. Türkoloji Kongresi dışında Türk dünyasındaki güncel gelişmeler ve hedefler dikkate alınarak daha dar kapsamlı tematik toplantılar yapılması,

bu toplantılara sadece o konunun uzmanlarının davetli konuşmacı olarak katılmasının sağlanması. Örneğin alfabe konusu Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan'da hâlen canlılığını korurken bu gibi konularda TAE'yi ön plana çıkaracak ciddi toplantıların düzenlenmesi.

4. TAE'nin akademik kadrosunun, Türkoloji'nin ve Türk dünyasının ihtiyaçlarına cevap verecek çalışmaları yürütecek şekilde güncellenmesi ve genişletilmesi, TAE'yi Türk dünyasında ve genel olarak Türkoloji alanında bir merkeze dönüştürme yolunda gerek Türk halklarının gerekse dünyanın önde gelen Türkologlarının enstitüsü bünyesinde çalıştırılabilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması ve destek sağlanması, farklı Türk boylarına mensup Türkologların enstitüde istihdam edilmesi, Türk dünyasının Türkologları ile ilişkilerin sadece kişisel gayretlere bırakılmaması, sistemli ve stratejik hedefler doğrultusunda çalışmaların yürütülmesi.

5. TAE arşivinde yer alan Arap ve Kiril harfli eski eserlerin daha iyi korunması için arşivin fiziki imkânlarının düzeltilmesi ve arşivde bulunan bu eserlerin kısa vadede elektronik ortama aktarılması yoluyla eserlerin hem muhafaza edilmesi hem de araştırmacıların hizmetine sunulması, enstitüsü bünyesinde disiplinler arası çalışmalarda kullanılmak üzere Türk dünyasında alan araştırmasına dayalı güvenilir verilerin elde edileceği planlı ve düzenli bilimsel gezilerin düzenlenmesi ve bunların modern şekilde arşivlenmesi.

6. TAE bünyesinde düzenlenen Türkoloji konulu konferans ve panellerin, tüm Türk dünyasını ve Türk dünyasının Türkoloji konusundaki beklentilerini karşılayacak şekilde genişletilerek devam ettirilmesi,

7. AYÜ farklı Türk boylarına mensup öğrencilerin çeşitliliği bakımından çok zengindir. Bu öğrenciler arasından Türkoloji alanına ilgi duyanlara hangi bölümde okuduğuna bakılmaksızın dil, folklor, etnografya, sözlü tarih gibi alanlarda malzeme toplamaya yönelik kursların düzenlenmesi ve yaz tatillerinde yaşadıkları bölgelerde kendilerine burs ödenerek akademik kriterlere uygun materyallerin derlenmesiyle enstitü arşivinin devamlı zenginleştirilmesi.

8. Türkoloji alanında önde gelen ülkelerin ilgili merkez ve enstitüleriyle iş birliği imkânlarının artırılması ve ortak çalışmaların yürütülmesi,

9. Üniversitemize kısa süreliğine farklı değişim programlarıyla gelen akademisyenlerin daha sistemli bir şekilde davet edilerek enstitü çalışanlarına spesifik çalışma alanlarında hizmet içi eğitimler vermelerinin sağlanması.

10. TAE adına başlayan ancak sekteye uğrayan telif ve tercüme kitap yayınlarının sistemli, vizyona uygun bir şekilde devam ettirilerek yayın geleneğinin oluşturulması.

Yukarıda sıralanan görüşler ve tavsiyeler ilgili birimlere, üniversite yönetimine yazılı olarak da sunulmuştur. Türkoloji alanına yapılması planlanan yatırımlarla kısa, orta ve uzun vadeli planlar olarak bunların gerçekleştirilmesi TAE'nin öncelikle yerel ardından da dünya Türkoloji çalışmalarına katkıda bulunabilecek bir seviyeye yükseltilmesi muhtemeldir. Üniversitenin konum olarak büyük Türkistan coğrafyasının neredeyse tam ortasında yer alışı ve yaşayan Türk lehçelerinin bir bölümünün halen canlı bir şekilde konuşulduğu topraklarda etkinlik gösteriyor olması sebebiyle bu doğal laboratuvar ortamının çalışmalara önemli bir katkı sağlayacağı düşüncesindeyiz.

Sonuç ve Değerlendirmeler

AYÜ bünyesinde kurulan ve yaklaşık yirmi iki yıldır faaliyet gösteren TAE'nin kuruluş amaçları, vizyonu, gelecek perspektifi üniversitenin kuruluş amaçlarına da uygun bir şekilde belirlenmiştir. Yayın, akademik toplantılar, saha araştırmaları konularında pek çok çalışma enstitü bünyesinde gerçekleştirilmiştir. Mevcut kanun ve yönetmelikler çerçevesinde nicelik olarak enstitü çalışmaları yıllık raporlarla kontrol altına alınmıştır. Ancak bunların nitelik bakımından vizyon ve belirlenen hedeflerle ne kadar uyum gösterdiği konusu yeterli seviyede ele alınmamıştır. Burada çalışmaların ve yayınların sistemli ve bir gelenek oluşturacak şekilde yürütülemediği görülmektedir. Çalışmalar, belirlenen hedefler, vizyondan ziyade resmî talepler ile enstitü yönetiminin tercihleri ve mevcut personel yapısı çerçevesinde yürütülmüştür. Bu nedenle zaman zaman genel bakış açılarından ziyade Türkoloji için tali konular olarak kabul edilebilecek alanlara yönelmiştir. Diğer yandan yapılan çalışmaların arşivlenmesi konusunda da ciddi sorunlar mevcuttur. Yayımlanan eserler ve süreli yayın olan Türkoloji dergisinin eksiksiz koleksiyonu muhafaza edilememiştir. Enstitü çalışmaları üzerine yapılacak ciddi çalışmalar için bu önemli bir eksikliklerdir. Enstitünün süreli yayınının bazı aksaklıklara rağmen yayın hayatına devam ediyor olması, Türkoloji kongresinin iki yılda bir defa düzenlenmesi, bilimsel toplantı ve faaliyetlerin sürdürülüyor olması olumlu hususlar olarak değerlendirilmelidir. Son yıllarda Türkoloji alanına verilen önemin artması dolayısıyla enstitü çalışmaları için yeni bir dönem başlamış olup bu dönemde enstitü çalışmalarının vizyon, misyon çerçevesinde nitelik olarak istenilen seviyeye çıkarılması doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Bunun gelecekteki etkilerinin hangi çerçevede olacağı daha sonra yapılacak bu tür değerlendirmelerle ortaya koyulabilecektir. Makalemiz enstitünün tarihçesinin yazılması ve çalışmalarının Türk dünyasının entegrasyon sürecine katkısının değerlendirilmesi konusunda yapılması gereken çalışmalar için ilk adım olarak değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

1. Ahmet Yesevi Üniversitesi (ayu.edu.tr) (Erişim Tarihi: 18.11.2022).
2. Түркология ФЗИ – Ахмет Ясауи Университети (ayu.edu.kz) (Erişim Tarihi: 18.11.2022).
3. Maqalalar jıynağı Qazirgi Zamanğı Türkologiya Ğılımınıñ Özektı Meseleleri jene Aldağı Mindetteri: (QR Tevelsizdiginiñ jene Q.A.Yasavi Atındıǵı HQTU-iniñ 10 Jıldıǵına Arnalǵan I Halıqaralıq Türkologiya Kongresiniñ Materialdarı, Türkistan. –676 b. 9-12 Kazan 2002 j.
4. İbrayev Ş., Türk Dünyası Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü. Cilt V. *Kazakistan Sahası. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı*, 2003-2004, 560 s. *Ankara*.
5. Alpamisulı M.-Jıyılılı T., Ğun Tarihinin Jılnaması (Avdarma). *Turan Baspası* 2004, 410 b. *Türkistan*.
6. Ebuşerip S., Afrasıyab. *Turan Baspası*, 2004, 354 b., *Türkistan*.
7. Qırışjanulı E., Qutadǵu Bilik., *Turan Baspası*, 2004, 555 b. *Türkistan*.
8. Nejip E., Literaturnı yazık Mamlyukskogo Egipta XIV veka. (Dayındaǵan D. Serjan), *Turan Baspası*, 2004, 291 b. *Türkistan*.
9. Jeñis J., Türkiler Biyligi Tusındaǵı İran., *Turan Baspası*, 2004, 220 b. *Türkistan*.
10. Yuvalı A., Ebuşerip S. Sızdıkov S., Türki Halıqtarınıñ Tarihi (Köne Zamannan Büginge Deyin). *Turan Baspası*, 2004, 380 b. *Türkistan*.
11. Düysen S., Yavan K., Türki Tiliniñ Tolıq Jüyelengen Jıynağı (XIII–XV ğ.). *Turan Baspası*, 2004, 316 b. *Türkistan*.
12. Kerimulı E., Eski Türki Jazba Eskertkişteri, *Turan Baspası*, 2005, 18 baspa tabaq, *Türkistan*.
13. Bekjan O., Kültegin Eskertkişi jene Jay Söylemniñ Teoriyalık Meseleleri. *Turan Baspası*, 2005, 10 baspa tabaq, *Türkistan*.
14. İbraev Ş., Türki Halıqtarınıñ Ortaq Edebiyeti, 2006, 50 Baspa Tabak, *Ankara*.
15. Nadjip E.N., Regionı i Etapı Formirovaniya Tyurkskih Pis'mennih Yazıkov i Literatur, (Dayındaǵan Kerimulı E.), *Turan Baspası*, 2007, 276 b. *Türkistan*.
16. Madvan S., Şelekenov U. Türkistan Ölkesi Halıqtarınıñ Qarım-Qatınastarınıñ Tarihi (XVII–XIX ğğ.). *Turan Baspası*, 2008, 25 baspa Tabaq, *Türkistan*.
17. Ebjet B., Türki jene İran Ertegilerindegi Mifologiyalıq Keyipkerler, *Turan Baspası*, 2008, 280 b. *Türkistan*.
18. Kerimulı E., Slovoobrazovatel'niye Affiksı v Yazıke Pamyatnikov Tyurkoyazıçnoy Literaturı XIV veka, 2009, 153 b., *Almatı*.
19. Historical personalities of the Turkic world (Türki Eleminiñ Tarihi Tulǵaları), *Turan Baspası*, 2009, 340 b. *Türkistan*.
20. Berdibay R., Qazaq jene Türki Epostarınıñ Meseleleri., *Turan Baspası*, 2010, 368 b. *Türkistan*.
21. Kerim E., Sayf-Saray “Gülstan bit-turki”, *Taymas Baspası*, 2010, 30 b. *Almatı*.
22. Qıdır T., Harazmi. Mahabbatnama (Metin, Transkriptsiya), *Turan Baspası*, 2010, 96 b. *Türkistan*.
23. Qıdır T., Mahmut el-Kerderi. “Jumaqtardıñ aşiq jolı”. *Edebi Jedigerler. Taymas Baspası*, 10 tom, 2010, 480 b. *Almatı*.
24. Kerimulı E., *Qutb. “Husrav-Şirin”*, *Taymas Baspası*, 2012, 480 b., *Almatı*.
25. E.N.Nadjip., Tyurkoyazıçnıy pamyatnik XIV-go veka “Nahdj al-Φaradis” i ego Yazık: (dayındaǵandar: Kerimulı E., Mustafa A.), *Turan Baspası*, 2012, 448 str. *Turkestan*.
26. Eñsegenulı T., Kültegin Jazba Eskertkişi - Avtorı Bar Epopeyalıq Şıǵarma, *Toǵanay T*, 2012, 252 b., *Almatı*.

27. Kerimbayev E., Köne Türkiler Dünyetanimının Evrestikalık Meni, *Turan Baspası*, 2012, 94 b. *Türkistan*.
28. Eñsegenulı T., Köne Türki Runa Jazba Poeziyası Ondağı Filosofiyalıq Jüye jene Qazaq Jırlarımın Özektestigi, Birinşi tom, Enisey Boyındağı Köne Türki Runa Jazba Öleñderi, Oğan Qazaq Taypalarımın Qatısı. Monografiya. Almatı: «Toğanay T» Baspası, –324 b. 2013 j.
29. Eñsegenulı T. Köne Türki Runa Jazba Poeziyası, Ondağı Filosofiyalıq Jüye jene Qazaq Jırlarımın Özektestigi. Köptomdıq. Ekinşi Tom, «Irlq bitig» jene Qazaq, Şıǵıs Danalıǵı. Monografiya. Almatı: «Toğanay T» baspası, –240 b.
30. Bekjan O., Kültegin Jazba Eskertkişiniñ Jaña Qırları, 2016, 75 b. *Türkistan*.
31. Ebuşerip S., Ortalıq Aziya Örkeniyeti Negizderiniñ Ereşelikteri, baspa, 2016, 76 b. *Türkistan*.
32. Mambetov Q., XXI ǵasır: Türki Elemi Epostarındağı Türki Halıqtarımın Tarihi men Medeniyetiniñ Birtutastıǵı, Birligi men Damuvı, 2016, 70 b. *Türkistan*.
33. Ebuşerip S. - Zañedilulı N., Şıǵıs Türkistan Azattıq Küresiniñ Jetekşileri, *Turan Baspahanası*, 2016, *Türkistan*.
34. Ebuşerip S. - Zañedilulı N., Ahmet Zaki Validi Togan: Ömir Jolı, Qoǵamdıq-Sayasıy Qızmeti, Ǵılımiy Şıǵarmaşılıǵı, *Turan Baspası*, 2016, *Türkistan*.
35. Türkoloji » Ana Sayfa (dergipark.org.tr) (Erişim Tarihi: 27.11.2022).
36. Türkoloji » Dizinler (dergipark.org.tr) (Erişim Tarihi: 27.11.2022).
37. Türkologiya İnstitutındağı Qoljazbalardıñ Ǵılımiy Siypattaması. 1-kitap. – Türkistan, «Turan» baspası. 2019, –227 b.
38. Türkologiya İnstitutındağı Qoljazbalardıñ Ǵılımiy Siypattaması. 2-kitap. – Türkistan, «Turan» baspası. 2019, –124 b.
39. Türkologiya İnstitutındağı Qoljazbalardıñ Ǵılımiy Siypattaması. 3-kitap— Türkistan: «Turan» baspası, 2021. –157 b.

Андатпа

Түркі дүниесінің тұңғыш университеті Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің құрылу мақсаты мен зерттеу салалары үшін түркологиялық зерттеулердің маңызы ерекше. Университетте 2000 жылы Түркология ғылыми-зерттеу институты құрылғанға дейін тіл, әдебиет, тарих, археология, діндер тарихы секілді әртүрлі салаларда зерттеулер жүргізілді. Институттың құрылуымен бірге бұл салада жаңа кезең басталды. Арасында сәтсіздіктер кездесе де, Түркология журналының шыға бастауы, Түркология конгрестерінің ұйымдастырылуы, түрлі академиялық іс-шаралар соның дәлелі. Мақалада институттың құрылу мақсаты мен осыған байланысты жасалған зерттеулерге сыни тұрғыдан шолу жасалады және қазіргі ағымдағы жағдайы туралы айтылады. Түркі дүниесіндегі қазіргі оқиғалармен қатар, Түркологияны қамтитын салаларға жаңа қызығушылық, жаңа үміттер пайда болды. Түрік мемлекеттері Ұйымына мүше мемлекеттердің қол қоюымен алға қойылған «Түркі дүниесінің келешегі – 2040» бағдарламасының жүзеге асуында түркологиялық зерттеулердің маңыздылығы арта түсті. Анығырақ айтқанда, мақалада Түркология ғылыми-зерттеу институтының өткені, бүгінгі баяндалып, болашақ жоспарлары талқыланады.

Кілт сөздер: Түркология, Ахмет Ясауи университеті, Түркология ғылыми-зерттеу институты, Түркі дүниесінің келешегі – 2040 және Түркология
(Бүлент БАЙРАМ. АХМЕТ ЯСАУИ УНИВЕРСИТЕТІ ТҮРКОЛОГИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНДА АТҚАРЫЛҒАН ЖҰМЫСТАРҒА ШОЛУ (ӨТКЕНІ, БҮГІНІ, БОЛАШАҚ СТРАТЕГИЯСЫ))

Аннотация

Тюркологические исследования имели особое значение при создании Международного казахско-турецкого университета имени Ходжи Ахмета Ясави, который является первым университетом тюркского мира. До создания Научно-исследовательского института Тюркологии в 2002 году в университете проводились исследования в различных областях, таких как тюркские языки, литература, история, археология и история религий. С основанием института началась новая эра в этой области. Об этом свидетельствуют такие факторы, как начало издания журнала «Тюркология», организация Международных тюркологических конгрессов в соответствии с календарным планом, а также организация различных академических мероприятий, хотя время от времени случались неудачи. В статье цели института и работа, проделанная им в этих рамках, время от времени подвергались критической оценке. После общей оценки проделанной работы на сегодняшний день была выявлена текущая ситуация. Параллельно с текущими событиями, происходящими в тюркском мире, возникли серьезные перспективы в вопросах, представляющих интерес для тюркологии. В реализации видения 2040, изложенного государствами-членами Организации тюркских государств путем подписания документа важность тюркологических исследований вновь стала очевидной. В связи с этим была предпринята попытка раскрыть будущую перспективу института в рамках «Тюркского мировоззрения - 2040». Более конкретно, история, состояние и будущее Научно-исследовательского института Тюркологии изложены и обсуждены в этой статье.

Ключевые слова: Тюркология, университет Ахмеда Ясави, научно-исследовательский институт Тюркологии, Тюркское мировоззрение - 2040 и тюркология.

(Булент БАЙРАМ. ОБЗОР ВЫПОЛНЕННЫХ РАБОТ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИМ ИНСТИТУТОМ ТЮРКОЛОГИИ УНИВЕРСИТЕТА АХМЕДА ЯСАВИ (ПРОШЛОЕ, НАСТОЯЩЕЕ, СТРАТЕГИЯ НА БУДУЩЕЕ))